

a szerző munkásságát: „A tőle megszokott alapos-sággal elemzi a dokumentumokat, a munkában részt vállalt személyek tevékenységét, összehasonlítja a magyar és az erdélyi törvényelőkészítés hasonlósá-gát stb., majd teljes fordításban közli a dokumentu-mokat. Balázs Péter munkája valóban hiányt pótló a magyar jogtörténet és az egészségügyi jogalkotás történetében.”

A szerző a két kötetes mű elején a történelmi körülményeket ismerteti. Törekvéseit elárulják a fő-címek: Az egészségügy szabályozása 1770–1791 között. Egészségügyi törvényelőkészítés: 1791–1793. Szakemberek és szakmai szolgáltatások. A Magyar Királyság egészségügyi közigazgatása. Jövedelmek és szabályozási elvek a szolgáltatás-ban. Ezt követően magyarázatokkal ellátott, két magyarra fordított dokumentum közlésére kerül sor, éspedig a Magyar Királyság, valamint az Erdélyi Nagyfejedelemség részére készült tervezetek első ízben történő publikálására. A második kötet ma-gyarázatokkal szolgál a Magyar Királyság terveze-téhez, ismerteti a „Közigazgatási szabályok terve-zete az egészség ügyében” című dokumentumot.

A könyv végén magyarországi és porosz doku-mentumok tanulmányozhatóak; többek között bi-zottsági ülések jegyzőkönyvei, dokumentumok a physicusoknak és sebészeknek kijáró oktatásról, a halottakra és a temetőkre vonatkozó szabályozá-sokról, a porosz Orvoslási Ediktumról és különbö-ző rendeletekről.

Végül magát a szerzőt idézem: „Erdélyben a fennmaradt iratanyag szerint az illetékes bizottság *Vélekedés az egészség ügyéről* címmel valójában a Főszabályzat hatályba lépésétől eltelt időszakra részletesen visszatekintő és javaslatokat előter-jesztő terjedelmes szakvéleményt készített. Pontos hivatkozásokkal dolgozta fel a rendeleti előzmé-nyeket, majd ezeket és a korabeli közállapotokat is figyelembe véve tette meg javaslatait. Ebből az anyagból – Magyarországhoz hasonlóan – akár egy szövetszerűen kidolgozott törvénycikk és rende-lettervezetet is összeállíthattak volna, ilyen írásmű azonban a jelenlegi tudásunk szerint Erdélyben, az 1790-es években és később sem keletkezett.”

Ábrám Zoltán

Hivatalok, hivatalnokok, életpályák a kora újkorból

Hivatalnok értelmiség a kora újkori Erdélyben. Szerk. Bogdándi Zsolt, Fejér Tamás. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kvár, 2017. (Erdélyi Tudományos Füzetek 287.) 155 old.

Közel négy évtizede jelent meg Trócsányi Zsolt *Erdély központi kormányzata 1540–1690* című munkája, melyben a szerző átfogó képet adott a fejedelemség kori Erdély központi kor-mányzati szerveiről, azok működéséről, és közzé is tette az általa összeállított archontológiai jegy-zékeket. Munkája mind az intézménytörténeti, mind az egyéni életpályákat megcélzó kutatások kút-főjévé vált. A szerző számos megfigyelést tett a tisztségviselők származására, szakmai előmeneteli lehetőségeire, a különböző hivatalok összetételére stb. vonatkozóan, de – érzékelve egyszemélyes

vállalkozásának korlátait – többször hangsúlyozta munkájának hiányosságait. Jelezte például, hogy a különféle kormányzati szervek tevékenységének behatóbb megismeréséhez többre van szükség a tisztségek betöltőinek névjegyzékénél, alaposab-ban kellene ismerni azok származását, vagyoni ál-lapotát, szakmai felkészültségét, családi, politikai és gazdasági kapcsolatrendszerét vagy társadalmi szerepvállalását. Kiemelte továbbá azt is, hogy az ismeretanyag bővítése érdekében a kutatásokat ki kellene terjeszteni a kormányhatóságok mellett a törvényhatóságok (vármegyék, székek), a városok,

Pakó László (1980) – történész, tudományos munkatárs, PhD, Erdélyi Múzeum-Egyesület Kutatóintézete, Kolozsvár, pako.laszlo@eme.ro

illetve a birtokos nemesség szolgálatában álló hivatalnokok életpályáinak a vizsgálatára is.

Trócsányi Zsolt munkája közreadásakor már látta tehát kutatásai folytatásának szükségességét, a feltárára váró források mennyisége és szétszórtsága azonban elbátortalanította a kutatókat vállalkozásának folytatásától. A digitális adatrögzítési, tárolási és az adatokhoz való gyors hozzáférést biztosító technikáknak utóbbi évtizedekben bekövetkezett rohamos fejlődése azonban ösztönzőleg hatott, fel is gyorsította a levéltári forrásokon alapuló kutatásokat. Ennek köszönhetően az olyan, átfogó jellegű kutatások kivitelezésének is megnőtt az esélye, melyek kiteljesíthetik Trócsányi említett kutatásait. Újabban az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kutatóintézetének két munkatársa, Bogdándi Zsolt és Fejér Tamás a fejedelmi tábla, illetve a fejedelmi kancellária 16. századi történetének a kutatásában ért el számottevő új eredményeket. Mellettük természetesen több más kutató nevét is említhetnénk, nevüket az alább bemutatásra kerülő kötet keletkezésében betöltött szerepük miatt emeltük ki. Kutatásaik során ugyanis megérlelődött bennük egy olyan konferenciasorozatnak az ötlete, mely kutatási eredményeik folyamatos közzététele mellett a szakemberek figyelmét is a témára irányíthatná. Kezdeményezésükhöz partnerként az MTA BTK Történettudományi Intézete is csatlakozott.

A szervezők a felhívásban világosan leszögezték, hogy a tanácskozássorozat figyelmének középpontjába a kora újkori Erdély hivatalnok értelmiségét helyezik, azt a tisztségviselő réteget tehát, melynek tagjai szakképzettségüknek köszönhetően léphettek hivatalaikba. Továbbá azt is hangsúlyozták, hogy Trócsányi kutatásainak kiteljesítése érdekében a vizsgálódásokat ténylegesen kiterjesztik a törvényhatóságokra, a városokra és az egyes hivatalnoki életpályák vizsgálatára. A kezdeményezés eredményeként 2015 októberében Kolozsváron, 2016 októberében pedig Budapesten zajlott le egy-egy tanácskozás. Jelen kötet az Erdélyi Tudományos Füzetek sorozat 287. darabjaként a kolozsvári ülésen elhangzott előadások nagy részét közli Bogdándi Zsolt és Fejér Tamás

szerkesztésében, az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadójának a gondozásában.

A tanulmányok sorát Bogdándi Zsolt írása nyitja, aki a fejedelmi tábla történetét feltáró kutatásai részeként tárgyalja az erdélyi és a partiumi jogügyigazgatók tevékenységét a 16. század második felében. Megállapításai főként a jogügyigazgatók hivatali jogkörére és kevésbé pályájuk részletes bemutatására vonatkoznak. Számos adatot kapunk a partiumi jogügyigazgatók Trócsányi által feltételezett, de adatokkal alá nem támasztott tevékenységéről, két esetben személyüket név szerint is sikerült azonosítani. Ennek ellenére 16. századi tevékenységüket és hatáskörüket továbbra is homály fedi. Nem ez a helyzet az erdélyi jogügyigazgatók esetében, akiknek közvándlói és a kincstári javak jogvédelmét biztosító szerepéből fakadó, továbbá a kiküldött táblai bíraskodás sajátos eseteiben kifejtett tevékenysége szépen kibontakozik az országgyűlési végzések és más levéltári források alapján. Ezen adatok nem egy esetben részletekkel szolgálnak a tábla működésére (például lehetséges összetételére) vonatkozóan is. Az írás második fele a direktorok származása, vagyoni helyzete, képzettsége, korábban betöltött kormányhatósági hivatalai, majd szakmai előhaladása alapján fogalmaz meg olyan észrevételeket, melyek árnyalják vagy éppen gyökeresen módosítják eddigi ismereteinket. Például a szerző a jogügyigazgatóknak a táblai ülnöki tisztségbe való „előlépését” már nem értelmezi feltétlenül a kormányhatósági hivatalok rangsorában való emelkedésként. Az elemzés végén a 16. századi erdélyi és partiumi jogügyigazgatók immár teljesnek vélt névjegyzékét is megtaláljuk. Az új lista és Trócsányi jegyzékének az összehasonlítása igazolja, hogy a szélesebb forrásbázisra támaszkodó kutatás számos új eredményt hozhat: minden jogügyigazgató hivatalviselési ideje módosult, a 16. századiak névsora pedig három új névvel bővült.

A fenti írás témájához kapcsolódik Fejér Tamás tanulmánya, amely a jogügyigazgatóként is ismert Királyfalvi János pályájának a kormányhivataloknál eltöltött időszakát vette alaposan szemügyre. Noha Királyfalvi tevékenységét már többen

is vizsgálták, a szerző többször pontosítja vagy egészíti ki a korábbi ismereteket, majd ezekre alapozva megállapítja, hogy egy sikeres kora újkori hivatalnok értelmiségi pálya a szakértelem mellett jó helyzetfelismerő készséget is feltételezett. Királyfalvi pályája kapcsán több olyan megfigyelést is tesz, melyek a központi kormányzattal kapcsolatos archontológiai kutatások számára szolgálnak támpontokkal. Az egy időben több tisztséget is betöltő kormányhivatalnokok esetében például arra figyelmeztet, hogy az egyes források többnyire csak azt a tisztséget emelik ki, melynek alapján az illető elvégezhetette az adott hivatalából adódó teendőt. Említhetjük továbbá azt a felismerését is, mely szerint a fejedelmi iktatóparancsokban szereplő irnokok nevének a sorrendje a köztük fennálló rangsorra is következtetni enged. A 16. század második felében keletkezett iratanyag alapos ismeretében azt is hangsúlyozza, hogy a központi kormányzati hivatalok archontológiájának összeállítása során sem a kancelláriai titkárok, de még inkább a táblai ülnökök esetében sem lehet olyan részletes eredményekre számítani, mint például a jogügyigazgatók esetében.

Szintén Trócsányi Zsolt kutatásait folytatva, a fejedelemség központi kormányzatában tevékenykedő gazdasági értelmiség kérdéskörével is több írás foglalkozik. Dáné Veronka a marosjárai Bálintffy család három nemzedékének a hivatali pályáját és családi kapcsolatait követi nyomon. Alapos levéltári és szakirodalmi tájékozottságáról számot adva mutatja be az apa, Vásárhelyi Bálint deák életútját, aki székelyvásárhelyi család ivadékaként jutott az országos adó- és kincstári igazgatás kulcsfontosságú tisztségeibe. Itt említenénk meg, hogy Bálint deák halálának a szerző által 1606 után és 1609 novembere között feltételezett időpontját a kolozsvári tanácsülési jegyzőkönyvek adatai alapján 1606. október 14-ére pontosíthatjuk. Továbbá, városi tisztségeivel kapcsolatban hangsúlyoznánk, hogy a százférfiak tanácsába 1601 végén került be, tehát 1602-től számítható a százférfiak tanácsa tagjának, vonásigazgatói tisztségét 1603-ban, míg a számvevőit 1602 és 1604 között töltötte be.

Mivel két fia, Kristóf és István is, apjuk nyomdokán haladva, a fejedelemség gazdasági kormányzatában szerzett magának több hivatalt, egy pénzügyi szakhivatalnokokból álló tisztségviselő dinasztia kialakulásának lehetünk szemtanúi. A harmadik nemzedék sorsa azonban már annak beszédes példája, hogy a központi kormányzat kötelékében tevékenykedő tisztségviselők pályájának alakulása mennyire ki volt szolgáltatva a hatalom képviselőihez fűződő viszonyuknak. Az I. Rákóczi György fejedelem és Bálintffy Kristóf között kialakult ellentét miatt ugyanis a következő nemzedék tagjai a vármegyei kereteken már nem tudtak túllépni, nem kerülhettek a központi kormányzat közelébe. A Bálint deák és fiai által az ország adó- és kincstári igazgatásában betöltött tisztségek megnevezésére használt különféle terminusok láttán az olvasó csak egyetérthet a szerző véleményével, hogy az újabb adatok gyakran csak jobban összekuszálják a kincstári igazgatás szervezetről valamelyest tisztázottnak vélt képet. Érdekes példa a kötetből Bálint deák kincstári prefektusi tisztsége, melyet Trócsányi Zsolt még csak ezen egyetlen említésből ismert; Dáné Veronka Szamosközy István egy 1599-es munkájára hivatkozva Bodoni Istvánt is e tisztségben említi; Gálfi Emőke, ugyanebben a kötetben Szikszai Imre személyében immár harmadik betöltőjét azonosítja a kincstári praefectusi tisztségnek (ez utóbbi esetben Szikszai az udvar alpraefectusának is nevezik: *vicepraefectus curiae ac aerarii praefectus*). Végül Mátyás-Rausch Petra az 1590-es évek elejéről Gyarmati Gergelyt is fejedelmi kincstári prefektusként azonosítja, az általa idézett forrásban *praefectus rationum fisci* címmel szerepel. Dáné Veronka írása azt is példázza, hogy az egyes hivatalnoki életpályák alaposabb megismerése a korábbi adatok közötti újabb összefüggéseket is láthatóvá teszi. Trócsányi Zsolt például tudott mind az apának, mind fiainak a központi kormányzatnál betöltött hivatalairól, különböző családnevek okán azonban nem ismerte fel a köztük fennálló családi kapcsolatot, ezáltal pedig az egyes hivatalok családon belüli „öröklődésének” a kérdésköréről is kevesebbet nyilatkozhatott.

Mátyás-Rausch Petra a Báthoryak uralkodásától a Bethlen-kor kezdetéig húzódó időszak három fejedelmi aranybevéltőjének pályáját vizsgálva próbál képet adni az ország gazdasági kormányzatában befutható karrierekről. Az időszak érbeváltásának a források diktálta töredékes bemutatását követően szól sárdi Gyarmati Gergely, Fodor Pál, illetve alsójárai Kolozsvári Mihály életútjáról. Gyarmati pályáját járja alaposabban körül, aki, habár nemes volt, szakképzettségének köszönhető a kormányzati ranglétrán való felkapaszkodását. A Gyarmatiról szóló új adatokra támaszkodva a szerző a kincstári igazgatás alsóbb szintjén szolgáló komornyik-deákok esetében szakmai differenciálódást vélt felfedezni a kincstár, illetve az udvar kötelékében tevékenykedők között. Gyarmati példája kapcsán arra is következtet, hogy az esetében emlegetett fejedelmi aranybevéltő vagy főaranybevéltő tisztség valójában a kincstár kötelékében álló, a nemesérc beváltására szakosodott komornyik-deák beosztás lehetett, melynek hatásköre vélhetően más vidéki aranybevéltők hatáskörére is kiterjedt. Bálintffy Kristófhhoz hasonlóan, Gyarmati sorsa is azt példázza, hogy egy rátermett, jó gazdasági érzékkel rendelkező személy a kincstári igazgatásban hamar megtalálhatta a társadalmi és vagyoni felemelkedés megfelelő eszközeit, de e gyors felemelkedés gyakran hirtelen bukáshoz is vezethetett.

A kora újkori gazdasági értelmiség kérdésköréhez kapcsolódik Póka Ágnes tanulmánya is, aki az 1575 körül elhunyt Pesthy Ferenc felső-magyarországi jövedelemigazgatónak a Magyar Kamara kötelékében eltöltött közel két évtizedes sikeres hivatalnoki pályafutásáról értekezik. Pályáját Fráter György mellett kezdte, annak meggyilkolása után Ferdinánd szolgálatába szegődve előbb bihari adószedő, 1555-től mustramester, 1557-től Thorda Zsigmond felső-magyarországi jövedelemigazgató coadiutora, azaz segítőtársa, az évtized végétől pedig a tisztség egyedüli betöltőjeként ő kezelte Felső-Magyarország jövedelmeit a Szepesi Kamara 1567. év végi megalakításáig. Mivel pályájának alakulásáról majdnem kizárólag a pénzügyigazgatásban keletkezett hivatalos iratok tájékoztatnak, a szerző a Pesthy számára kiállított instrukciók és királyi utasítások adatait az általa a

császárhoz, illetve a Magyar és az Udvari Kamarához eljuttatott jelentések adataival utköztetve vázolja a jövedelemigazgatóság kötelékében ellátott különféle tisztségeit és hatáskörét. Habár Pesthy tevékenysége nem Erdélyhez kötődött, az írás mégis megtalálja helyét a kötet többi tanulmánya sorában, ugyanis jó bepillantást kínál a Habsburg-uralom alá került felső-magyarországi részek pénzügyigazgatási rendszerébe és az ott működő tisztségviselők karrierlehetőségeibe.

Az uralkodó szolgálatában az ország központi kormányzatánál végzett, deák műveltséget igénylő hivatalnokoskodásról mint a kisvárosi iparos-kereskedő közeg tagjainak a társadalmi felemelkedésre teret nyitó lehetőségről szól Glück László a szigeti Bartos család példáján. Idősebb Bartos István, a 16. század végi szigeti elithez tartozó nyergesmester és kishivatalnoki-vármegyei tisztségviselői családból származó felesége felismerték a gyermekeik taníttatásában rejlő lehetőségeket. Igyekeztek eredményeként egyik fiúk a fejedelmi kincstár számvevője, másik vélhetően a nagyobb kancellária jegyzője, a harmadik pedig vármegyei szolgálat után ugyancsak a nagyobb kancellária jegyzőjévé vált. Noha csak az utóbbi maradt tartósan a központi kormányzat kötelékében, a szülők terve bevált: a hivatalnoki pálya révén a családnak sikerült átlépnie a birtokos nemesség rétegébe. A kora újkori máramarosi társadalom alapos ismerőjeként a szerző egyúttal azt is bemutatja, hogy a hivatal által megszerzett új státus hogyan hatott a családi vagyon, birtokállomány és társadalmi befolyás alakulására. A családi birtokállomány alakulása kapcsán továbbá több olyan észrevételt is tesz, amelyek a korszak birtokmozgásainak (háramlások, adományok, exemptiók) általános dinamikájára is rávilágítanak. Kiderül például, hogy az udvari embereknek a birtokszerzésre leggyakrabban a kincstárra visszaháramlott birtokok esetében nyílt alkalmuk, továbbá hogy e tanult hivatalnokok nemcsak a birtokjogok megszerzése, hanem azok érvényesítése, védelme és a birtoképítés területén is jeleskedtek.

A fejedelmi udvar ellátását biztosító gyulafehérvári uradalom 16. század második felének

jószágkormányzatával foglalkozik Gálfi Emőke tanulmánya. Az írás folytatja a szerző azon korábbi elemzését, mely az Izabella királynénak átengedett középkori Gyulafehérvár környéki püspöki uradalom 1542–1556 közötti kormányzását, kiterjedését, jövedelmeit és társadalmát tárgyalja. Dolgozatában a szekularizációt követő időszaknak a püspöki birtokok mellett a jóval nagyobb kiterjedésű egykori káptalani és préposti birtokokkal is kiegészült uradalmát vizsgálja, mely már több feladatot jelentő, szervezettebb irányítást kívánt az udvarbírótól (provisorától). Nagy mennyiségű, zömében kiadatlan levéltári forrás alapján mutatja be a provisorátus szervezetében bekövetkezett változásokat, illetve rekonstruálja az uradalom kisebb, az udvarbírónak számot adó tisztartók (officiálisok) által irányított egységeit, a tisztartóságokat vagy officiolátusokat. A fejedelem familiárisainak köréből származó, megbízhatóságukban kifogástalan, emiatt az uralomváltásokat követően szükségszerűen lecserélt udvarbírák feladatkereteit is igyekszik a források által biztosított keretek között alaposan körbejárni. Ha a birtokgazdálkodás és az adminisztratív tevékenységek tekintetében viszonylag bízható a kép, az igazságszolgáltatás területén kifejtett tevékenységük továbbra is alig ismert. Az írás második felében a kapzsi és hasznosuló Szikszai Imre udvarbíró megosztó személyéről kapunk képet, aki ugyan korábbi sikkasztási ügyei miatt kényszerült Erdélybe szökni, mégis annyira beférkőzött a Báthoryak kegyébe, hogy a gyulafehérvári udvarbírótságot is hosszabb ideig betölthette. Az írás végén a szerző közli a gyulafehérvári udvarbírák és személyzetük (aludvarbírák, tisztartók, számtartók) 1559–1604 közötti névjegyzékét. Az udvarbíróknál a lista meglehetősen népes, a többi hivatal esetében azonban sok a tártongó hiány, ami a forrásadottságok területén nagy hiányosságokat sejtet. Csak remélhetjük, hogy az elkövetkező időszak kutatásai tárnak még fel olyan adatokat, melyek az említett hiányokat, ha csupán részlegesen is, de pótolhatják.

A kötet írásainak zöme a fejedelemség központi kormányzatának tisztségviselőivel foglalkozik,

Derzsi Júlia írása révén azonban a városi hivatalnok értelmiség kérdésköre is terítékre kerül. Thomas Bomelius és Matthias Fronius, a századok 16. századi történetének két kiemelkedően fontos alakja, a *Statuta jurium municipalium Saxonum in Transsylvania* címet viselő szász törvénykönyv létrejötténél bábáskodó két értelmiségi életpályájának párhuzamba állításával mutatja be azt, hogy a korszak többi humanista műveltségű tudósához hasonlóan az értelmiségi szerep hogyan jelentette számukra is egyszerre a szellemi munkát, illetve a hivatalviselés és a közéleti szereplés vállalását. És mindezt úgy, hogy egyikük szónoki képességekkel és a történelem iránti érdeklődéssel és tudással megáldott, főként egyházi környezetben tevékenkedő tudós volt, míg a másik a városi adminisztráció csaknem minden szintjét megjárta, gyakorló jogász és vállalkozói képességekkel megáldott, saját érdekeit szem előtt nem tévesztő polgár volt. A tanulmány különösen fontos azért is, mert Erdély 16. századi történelmének két olyan személyiségre irányítja a figyelmet, akiknek tevékenysége jól ismert ugyan a német (szász) történetírás előtt, a magyar kutatás előtt viszont, vélhetően nyelvi okokból adódóan is, továbbra is mellőzött.

A kötet szerkesztői már a bevezetőben hangsúlyozzák, az olvasó pedig az írások áttanulmányozása során meg is győződhet arról, hogy a tanulmányok valóban széles körű levéltári kutatáson, számos eddig feltáratlan adaton alapszanak. Az egyes témák különböző forrásadottságai miatt a bemutatott hivatalnoki életpályák különféle vetületeinek a ki- (vagy ki nem) domborítása is más, és másképpen sikerülhetett. Amíg Pesthy Ferenc esetében például a pénzügyigazgatás hivatalos iratai szinte semmit nem árulnak el magánéletéről, családi háttéréről, tanulmányairól, addig Vásárhelyi Bálint deák és fiai, a Bálintffyak esetében e vetületek jobb ismerete szakmai előmenetelük alakulásának a mélyrehatóbb megértését és bemutatását tette lehetővé. A szerkesztők reményét, hogy az itt közölt új adatok hamarosan beépülhetnek a kora újkori Erdély intézmény- és kormányzattörténetével foglalkozó kutatásokba, már magának a kötetnek a

hivatkozásai igazolják, több tanulmány hivatkozik ugyanis a társszerzők eredményeire.

Az elemzések tehát általában az egyes hivatalnok életpályák bemutatásán, azaz a „személytörténeti” kutatásokon keresztül közelítenek a fejedelemség hivatal- és intézménytörténetének átfogóbb vizsgálatára felé. Bizonyos azonban, amint tanulmánya elején Glück László is hangsúlyozza,

hogy az Erdélyi Fejedelemség hivatalnok értelmiségéről meglévő képünk kiteljesítése még számos egyedi eset, személyes életpálya forrásokra támaszkodó elemzést követeli meg. E kötet kiváló kiindulópontot jelenthet a megfogalmazott célkitűzés eléréséhez.

Pakó László

Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése a világhálón

Erdélyi helynévtörténeti adattár és interaktív földrajzi atlasz
(Szerk. Bárh M. János) <http://eha.elte.hu/hu/eha.php#process>

2010-ben megjelent az utolsó, 11. kötete Szabó T. Attila Erdélyi történeti helynévgyűjtésének, melyről a következő évben e hasábkon közöltem ismertetőt (*A szavak bővölete. Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése. Erdélyi Múzeum, LXXIII (2011). 3–4. 199–204.*). 2012 tavaszán Kolozsváron, az Erdélyi Múzeum-Egyesület székházában *Szabó T. Attila, az erdélyi névtani iskola megteremtője* című konferencia keretében mutattuk be a nagy érdeklődést kiváltó könyvsorozatot. A történész és nyelvész kollégák, ismerősök azóta haszonnal forgatják a sorozat egyes köteteit. A kiadvány hiányosságairól az ismertetőben szoltam, azt is megjegyezve, hogy az elektronikus közzététel sokat javíthat ezeken.

Most ennél többet kaptunk, hiszen olyan megoldás született, amely ezt a fontos – tulajdonképpen a névtani (és nem csak) kutatásokban nélkülözhetetlen – munkát, hogy divatos szóval éljünk, igazán felhasználóbaráttá tette. Létrejött az *Erdélyi helynévtörténeti adattár és interaktív földrajzi atlasz*, melyet Bárh M. János (a papíralapú kötetek szerkesztője, gondozója, mindenese) szerkesztett a már megjelent kötetek, a *Szabó T. Attila erdélyi történeti helynévgyűjtése* alapján. A következő internetes címen található: <http://eha.elte.hu/hu/eha>.

php. Az adatbázis nyitó oldalán számos információt oszt meg velünk a szerkesztő.

Az ADATTÁRRÓL menüpontra kattintva részletes ismertetőt, bevezetőt olvashatunk, mely három részre oszlik: az első Szabó T. Attila tudományos munkásságáról, az idevonatkozó életrajzi adatokról, valamint a helynévgyűjtemény létrehozásának tudománytörténeti mozzanatairól, a papíralapú kiadvány elkészítésének történetéről, a kiadás módjáról, végül az adattár elektronikus feldolgozásáról számol be. Itt olvashatunk mindazokról a buktatókról, sikeres és sikertelen próbálkozásokról, melyek végül elvezettek a jelenlegi, korszerű névadatbázis felépítéséhez. A szerkesztő itt teszi közzé mindazokat a technikai lépéseket, tudományos elveket, amelyek mentén létrejött az adatbázis. Szabó T. Attila helynévgyűjtése általában úgy készült, hogy nem pusztán a nevet, hanem azt egész szövegkörnyezetével együtt jegyezte ki, vagy teljes határjárásokat, birtokösszeírásokat lemásolt, ahol egy mondaton belül is több helynév fordul elő. Így ezeket az adatbázisban sem csupaszították le, tehát – a szerkesztő megfogalmazása szerint – alanyesetű „tőhelynevekre” nem lehet számítani, de a kereső segítségével kinyerhető bármilyen